

ประวัติผู้แต่ง ผลงานและบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

ประวัติผู้แต่ง

ม.ล. ศรีฟ้า มหาวรรณ เจ้าของนามปากกา "ศรีฟ้า ลดาวัลย์" เกิดเมื่อวันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2473 เป็นธิดาของ ม.ร.ว. สนั่น ลดาวัลย์ โอรสของ ม.จ. เข็ม ลดาวัลย์ ซึ่งทรงเป็นโอรสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นภูมินทรภักดี (พระองค์เจ้าลดาวัลย์) พระราชโอรสองค์ที่ 17 ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาเอมน้อย (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2540 : 42)

ม.ร.ว. สนั่น ลดาวัลย์ บิดาของ ม.ล. ศรีฟ้า ทำงานเป็นข้าราชการกรมไปรษณีย์โทรเลข ตำแหน่งแรกคือเสมียนกองช่าง ต่อมาเลื่อนตำแหน่งเป็นเลขานุการกองช่าง เมื่อนายดวง อภัยวงศ์กลับจากต่างประเทศและมาดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข ม.ร.ว. สนั่น ลดาวัลย์ก็ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการกรมไปรษณีย์โทรเลข ทำงานต่อมาจนถึงปีที่ 6 ก็ได้ลาออกจากราชการ จากนั้นก็มาประกอบอาชีพทำโรงงานผลิตน้ำตาลทรายแดง (จุลลดา ภักดีภูมินทร์, 2540 ข : 49)

ส่วนมารดาคือนางบัวจันทร์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา เป็นชาวเชียงใหม่แท้ๆ มีฐานะดีพอสมควร มีความรู้อ่านออกเขียนได้ ม.ร.ว. สนั่น ไปเที่ยวเชียงใหม่และพบกับ น.ส.บัวจันทร์ ถูกตาต้องใจถึงกับแต่งงานด้วยและพากลับกรุงเทพฯ มาเช่าบ้านอยู่ใกล้ๆกับกรมไปรษณีย์ จนกระทั่งมีบุตรชายคนแรกอายุครบ 3 เดือน ม.จ. เข็ม ลดาวัลย์จึงทรงอนุญาตให้เข้าไปอยู่ในวังได้ (จุลลดา ภักดีภูมินทร์, 2540 ข : 49)

ม.ล. ศรีฟ้า จบการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนศึกษาวิद्या จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 จากโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์แผนกวิทยาศาสตร์ เข้าศึกษาต่อในคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนถึงปีที่ 3 ก็ลาออก ด้วยเหตุผลว่าไม่ชอบสาขาวิชาที่ศึกษา หลังจากนั้นประกอบอาชีพเป็นครูที่โรงเรียนพาณิชย์การพระนคร 8 ปี และที่โรงเรียนพาณิชย์การพิตรภิมุขอีก 9 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2516 จึงลาออกมาเป็นนักเขียนอาชีพเพียงอย่างเดียว ชีวิตครอบครัว สมรสกับนายบุญทัศน์ มหาวรรณ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) มีบุตรธิดารวม 2 คน (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2540 : 42-43)

ม.ล. ศรีฟ้า เริ่มเขียนหนังสือตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมปลายโดยส่งเรื่องสั้นไปลงพิมพ์ใน นิตยสารเคลิมเลต์วันจันทร์ และไทยใหม่รายสัปดาห์ นวนิยายเรื่องแรก คือ ปราสาทมืด เขียนตั้งแต่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จบเมื่อเข้าศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนกระทั่งเมื่ออายุได้ 25 ปีทำงานเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนพณิชยการพระนครแล้ว จึงได้นำลงตีพิมพ์ใน นิตยสาร ศรีสัปดาห์ ตั้งแต่ฉบับวันที่ 11 พฤศจิกายน 2497 ใช้นามปากกาว่า "จุลลดา ภักดี-ภูมินทร์" และใช้นามปากกาในการเขียนนวนิยายพาดพิงต่อมาอีกมากมายหลายเรื่อง จนภายหลังเมื่อแต่งนวนิยายชีวิตครอบครัวมักใช้ชื่อจริงเป็นนามปากกาว่า "ศรีฟ้า ลดาวัลย์" ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมากกว่านามปากกาอื่น ส่วนนามปากกา "จุลลดา ภักดีภูมินทร์" ใช้สำหรับงานเขียนประเภทสารคดีเกี่ยวกับชีวิตของเจ้านายในสมัยก่อน อย่างเช่น เงาะวัง เลียบวัง เลียบวงศ์ เกร็ดบ้านเกร็ดวัง เป็นต้น อีกนามปากกาหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากเช่นเดียวกันคือ "สีฟ้า" ซึ่งใช้เมื่อเขียนนวนิยายสะท้อนสังคมและนวนิยายแนวการเมือง

ม.ล. ศรีฟ้า มีผลงานเขียนนวนิยายนับร้อยเรื่อง ผลงานเหล่านี้แสดงพัฒนาการทางความคิดของผู้แต่งว่าเอาใจใส่ต่อปัญหาชีวิตและสังคมอย่างเอาจริงเอาจังมากขึ้นตามลำดับ ทั้งปัญหาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความแตกต่างของทัศนคติ ค่านิยมของคนต่างกลุ่มที่มีวิธีคิดต่างกัน พัฒนาการของงานเขียนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ม.ล. ศรีฟ้า เป็นนักเขียนที่สนใจธรรมชาติมนุษย์และพยายามศึกษาความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเป็นบริบทของชีวิต นอกจากนั้น ม.ล. ศรีฟ้า ยังสนใจความเปลี่ยนแปลงของชีวิตคนในแต่ละช่วงวัย สนใจความขัดแย้งของความคิดโดยไม่พยายามชี้ถูกชี้ผิด ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1

บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

กล่าวได้ว่านวนิยายเป็นประเภทของวรรณกรรมซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการบันเทิงคดีของคนในสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ดังคำอธิบายของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 58) ที่ว่า

...นวนิยายต้องนับว่าเป็นของใหม่ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของคนสมัยใหม่ โลกสมัยปัจจุบันมีลักษณะซับซ้อนหลายชั้นหลายเชิงนัก มนุษย์มีความเป็นอยู่ละเมียดละไมและวิจิตรพิสดารขึ้นทุกที อารยธรรมแผนใหม่ทำให้มนุษย์รู้ตัวว่าความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ ศาสนา การเมืองและศิลปะล้วนมีผลกระทบกระเทือนมาถึงตนทั้งนั้น นอกจากนั้นยังลัทธิการเมืองเศรษฐกิจ และศาสนามีหลายอย่างหลายชนิดและต่างก็ขัดแย้งกัน มนุษย์ก็ยิ่งตั้งเล็งใจมากขึ้น ไม่รู้จะยึดอะไรเป็นหลักแห่งชีวิต ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ทำให้โลกแคบเข้า

เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นที่มุมโลกหนึ่งจะต้องมีผลกระทบกระเทือนมาถึงส่วนอื่นของโลก หนึ่งมนุษย์ยังรู้สึกว่ามีหน้าที่หลายชั้นหลายเชิง เช่น หน้าที่ต่อตนเอง หน้าที่ต่อบิดามารดาญาติพี่น้อง หน้าที่ต่อประเทศชาติ หน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์ หน้าที่ต่ออาชีพและวิชา หน้าที่เหล่านี้บางทีก็ค้ำกันอย่างไม่มีการอะลุ่มอล่วยได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์ปัจจุบันยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์มีใจเดียวเหมือนแต่ก่อนก็จริง แต่ต้องเอาใจไปเข้าฝายนับว่าฝายนี้นับเป็นหลายฝักหลายฝ่ายไป ในด้านวรรณคดี ความซับซ้อนของชีวิตมนุษย์ในปัจจุบันนี้ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องหา รูปวรรณคดีใหม่ที่เหมาะกว่ารูปวรรณคดีเดิม เช่น นิยายกลอน รูปวรรณคดีใหม่นี้ก็คือ เรื่องประโลมโลกร้อยแก้วหรือนวนิยาย (Novel) ซึ่งกว้างและไม่พิถีพิถัน เรื่องกฎเกณฑ์มากนักเหมาะสำหรับแสดงทุกด้านทุกมุมของชีวิตสมัยใหม่

สังคมไทยมีความซับซ้อนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในยุคที่เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางคุณค่าของคนต่างวัยต่างฐานะก็ปรากฏมากขึ้นด้วย ความสับสนในบทบาทและเป้าหมายในชีวิตก็เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ถึงแม้ว่า ม.ล. ศรีฟ้า เป็นนักเขียนที่สนใจชีวิตและสังคมโดยไม่แสดงการชี้นำแก่ผู้อ่านอย่างโจ่งแจ้ง แต่ก็ได้เสนอปัญหาของตัวละครที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ในทัศนะของผู้แต่งอย่างชัดเจนพอที่จะเข้าใจได้ ในขณะที่ความเอาใจใส่ต่อปัญหาและความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน ก็เป็นแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากเขียน (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2540 : 43) เช่นเรื่อง ความรักสี่เพลิง (2517) ซึ่งเขียนขึ้นก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม มีแรงจูงใจจากการแย่งชิงอำนาจของทหารที่ทำตัวเป็นอภิสิทธิ์ชน ม.ล. ศรีฟ้า เห็นว่าควรกระตุ้นให้คนหนุ่มสาวโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม จึงเขียนให้ตัวเอกลุกขึ้นมาต่อต้านอภิสิทธิ์ชนเหล่านั้น (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2541 : 74)

เมื่อพิจารณาพัฒนาการในการแตงนวนิยายของ ม.ล. ศรีฟ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการด้านเนื้อหาความคิด จะเห็นได้ว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่ง กล่าวคือที่เขียนในนามปากกา "จุลลดา ภักดีภูมินทร์" นั้นมักจะเป็นนวนิยายรักแบบพาฝันเช่น ปราสาทมิด ชลาลัย ดวงรัก ฯลฯ ซึ่ง ม.ล. ศรีฟ้า กล่าวว่าได้แรงบันดาลใจมาจากนวนิยายฝรั่งและสะท้อนความคิดแบบอนุรักษนิยม โดยที่ตัวละครส่วนหนึ่งมักเป็นเชื้อพระวงศ์ ขุนนางเก่าและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (เสถียร จันทิมาธร, 2517 : 190)นอกจากนี้ยังเขียนเรื่องเกี่ยวกับผู้ติดกยากร เรื่องในวัง เจ้านาย

หรือขุนนางที่มีบิรวาร เช่น กิ่งไม้ อีสา ใครกำหนด หรือขมึ้นกับปูน เป็นต้น ในขมึ้นกับปูน (2513) ตัวเอกชื่อพระยาอภิบาลบำรุงเป็นคนแก่หัวแข็ง ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ส่วนตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์เป็นคนที่รู้จักปรับตัวและยอมรับความเปลี่ยนแปลงในขณะที่แสดงความเจ็บปวดท้อแท้ของตัวเอก นวนิยายส่วนใหญ่ของนักประพันธ์ผู้นี้ในช่วงแรกๆมักมีน้ำเสียงไม่ชื่นชมนักกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทั้งนี้ ม.ล. ศรีฟ้าได้บอกเหตุผลว่า

...หลายๆเรื่องในยุคนั้นมักจะสะท้อนถึงความเขียงเข้าข้างระบบเก่าเพราะเกิดมากับระบบเก่า ทั้งยังได้ยินได้ฟังเข้าหูอยู่เสมอถึง "ผู้มีอำนาจ" ในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งขณะนั้น หลายคนดูเหมือนไปๆมาๆ จะทำตัวใหญ่โต ขึ้นแทนพวกที่ตนกล่าวว่าทำตัวเป็น "นาย" ราษฎร ... และบางคนที่ร่ำรวยขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งยังได้รู้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคน ซึ่งสามารถกลับจากหน้ามือเป็นหลังมือได้ ทำนอง "คณะไหนเข้าด้วยช่วยกระพือ" ทำนองนั้น เป็นระยะของความเปลี่ยนแปลงสับสน ยังไม่อาจยอมรับว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นถูกต้อง (จุลลดา ภักดีภูมิพันธ์, 2541 ข : 40)

ในช่วงต่อมา กล่าวได้ว่า ม.ล. ศรีฟ้า เปลี่ยนทัศนคติมาเป็นกลางเมื่อเริ่มเขียนนวนิยายที่มีเนื้อหาทางการเมืองมากขึ้น ภายหลังจากที่ได้เขียนนวนิยายที่ฉายภาพชีวิตอย่างเอาจริงเอาจัง กว่าเดิม โดยได้เสนอเนื้อหาเรื่องความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย เช่น ข้าวนอกนา และ นายอำเภอที่รัก ใน ข้าวนอกนา (2516) ตัวเอกเป็นเด็กถูกครั้งที่เกิดจากทหารอเมริกันเมื่อสหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยในยุคสงครามเวียดนาม หลังทหารอเมริกันกลับประเทศ เด็กเหล่านี้ก็ถูกทอดทิ้งให้ต้องต่อสู้เพื่อให้อเมริกาถอนตัว ม.ล. ศรีฟ้ากล่าวว่าเขียนนวนิยายเรื่องนี้เพื่อพูดแทนผู้ซึ่งไม่มีโอกาสได้พูดถึงปัญหาและความต้องการของตน (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2541 : 37)

ส่วน นายอำเภอที่รัก (2516) นั้นแสดงความเลวร้ายของข้าราชการในท้องถิ่น ขนาดที่คนที่รักประชาชนกลับเป็นที่รังเกียจในหมู่ข้าราชการ เนื่องจากขัดขวางการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของพวกเขา นอกจากนั้น ม.ล. ศรีฟ้ายังชี้ว่ามูลเหตุสำคัญของการเป็นผู้ก่อการร้ายคือการกดขี่ของข้าราชการ แต่ก็เห็นว่าการเข้าร่วมขบวนการคอมมิวนิสต์นั้นเป็นเพราะประชาชนถูกหลอกลวงมากกว่าจะมีความตื่นตัวและมองเห็นแนวทางในการต่อสู้ด้วยตนเอง (เสถียร จันทิมาธร, 2517 : 48)

เรื่อง ทำไม (2518) เป็นนวนิยายการเมืองเล่มแรกของนักประพันธ์ผู้นี้ ทั้งนี้ ม.ล. ศรีฟ้า กล่าวว่ามันเขียนเรื่องนี้ขึ้นมาเมื่อรู้สึกตัวว่ามีความเป็นกลางทางการเมืองพอสมควร แล้ว (จุลลดา ภักดีภูมิินทร์, 2541 ก : 48)

เรื่อง ทำไม เขียนขึ้นในขณะที่เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างโลกที่แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายประชาธิปไตยซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาและฝ่ายคอมมิวนิสต์ซึ่งนำโดยรัสเซียและจีน ต่างก็ต้องการความเป็นใหญ่เพียงหนึ่งเดียวในโลก ทั้งนี้ต่างฝ่ายก็เชื่อและยึดอุดมการณ์และผลประโยชน์ของตน เมื่อวิเคราะห์โครงเรื่องและผลกระทบต่อตัวเอก กล่าวได้ว่านวนิยายเรื่อง ทำไม พยายามชี้ข้อดีข้อเสียของการปกครองทั้งสองระบอบที่มีบางส่วนเบี่ยงเบนไปจากหลักการที่พึงเป็น โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ในการต่อสู้แย่งชิงความเป็นใหญ่ในประเทศเล็กที่ด้อยพัฒนา อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า การตั้งชื่อเรื่องด้วยคำถามว่า 'ทำไม' ก็แสดงความกังขาว่า ทำไมโลกจึงต้องแตกแยกกันด้วยลัทธิการปกครอง ทำไมผู้ได้รับผลกระทบจากการแตกแยกนั้นจึงเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังที่ผู้ประพันธ์ได้กล่าวไว้ว่า เขียนเพื่อให้คิดกันว่า ทำไมตัวเอกจึงได้รับชะตากรรม เพราะการแตกแยกทางความคิดของคนซึ่งมีสายเลือดเดียวกันแท้ๆ (จุลลดา ภักดีภูมิินทร์, 2540 ก : 53)

กนกหลายใบต้น (2531) แต่งขึ้นหลังนวนิยายเรื่อง ทำไม นวนิยายเรื่องนี้วิเคราะห์ได้ว่า แสดงความแตกต่างของความเชื่อความศรัทธาในระบอบการปกครองของตัวเอกทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายประชาธิปไตยและฝ่ายคอมมิวนิสต์ ตัวละครเอกทั้ง 2 ฝ่ายนี้ได้แสดงทัศนคติและใช้ชีวิตที่บ่งบอกทั้งข้อดีและข้อเสียของการปกครองทั้ง 2 ระบอบ และในที่สุดผู้แต่งก็ได้แสดงให้เห็นว่า ถ้ามนุษย์มีความรักความเข้าใจและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลง ลัทธิการปกครองใดๆ ก็ไม่ต่างกันในแง่ที่จะเอื้อให้เกิดความผาสุกตามควรแก่สภาพทั้งไม่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เปรียบได้กับความสวยงามกลมกลืนของลายกนกที่ประกอบกับดอกโบตั๋น

ม.ล. ศรีฟ้า เป็นนักเขียนสตรีเพียงไม่กี่คนที่สนใจเขียนนวนิยายแนวการเมือง ทั้งนี้ได้ให้เหตุผลว่า ตนเองได้เห็นและได้รับรู้ความขัดแย้งทางการเมืองมาตั้งแต่เด็ก ดังที่ได้เล่าไว้ใน ชีวิต ความคิด นวนิยาย ว่า

ผู้เล่าเกิดตอนหัวเลี้ยวหัวต่อ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2-3 ปี เวลานั้น ลุง พ่อ อา ล้วนแต่เป็นคนหนุ่มสมัยใหม่ ก็เห็นบ้างฟังบ้างในเวลาต่อมา คือฟังทั้งทางคนเก่าแก่ที่ยังอนุรักษ์นิยมหรือเป็นฝ่ายขวาอย่างเหนียวแน่น ฟังทั้งที่เป็นกลางๆ และที่เป็นหัวสมัยใหม่ เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ คืออาจเรียกได้ว่าเติบโต

ขึ้นมาท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมือง เพราะฉะนั้น เรื่องความขัดแย้งเหล่านี้จึงปรากฏในงานเขียนหลายต่อหลายเรื่อง (จุลลดา ภัคดีภูมินทร์, 2541 ก : 48)

พิภพแถมเกดแก้ว (2531) เป็นนวนิยายการเมืองที่ ม.ล. ศรีฟ้าใช้วัตถุดิบจากความทรงจำในประสบการณ์ที่ได้สังเกตความขัดแย้งทางความคิดของคนรุ่นต่างๆ ตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นตนเองมาถึงรุ่นลูก ม.ล. ศรีฟ้า ให้ความเห็นเกี่ยวกับนวนิยายเรื่องนี้ว่า ตนพอใจเรื่องนี้มากเพราะเป็นเรื่องที่เขียนถึงประวัติการเมืองไทย ให้พระเอกและนางเอกเป็นตัวแทนของคนต่างฝ่าย (รินฤทัย ลัจจพันธุ์, 2540 : 24) คือ นางเอกซึ่งเป็นเชื้อสายผู้ดีเก่า เป็นฝ่ายอนุรักษนิยม ส่วนพระเอกซึ่งมีสถานะทางสังคมเทียบเท่ากับ “เด็กในบ้าน” เป็นคนหนุ่มหัวก้าวหน้าที่รักความเป็นธรรม และเป็นผู้มีบทบาทการต่อสู้ทางการเมือง เรื่องลงเอยด้วยมิตรภาพอันลึกซึ้งที่ไม่ต้องอาศัยชีวิตคู่ และพระเอกได้รับโอกาสทางการเมืองมากขึ้นในบรรยากาศที่มีความหวังว่าบ้านเมืองจะเป็นประชาธิปไตยหลังเหตุการณ์เดือนตุลาคม 2516

นอกจาก ม.ล. ศรีฟ้าจะสนใจเขียนนวนิยายทางการเมืองเพราะมีประสบการณ์ตรงและอ้อมแล้ว เหตุผลที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่งน่าจะเป็นไปตามที่ท่านแสดงความคิดเห็นไว้ว่าสำนึกในผลกระทบของการเมือง

...เริ่มเขียนเรื่องการเมืองเพราะมีความรู้สึกว่าการเมืองจริงๆมันเปลี่ยนแปลงอะไรๆหลายๆ อย่าง...นวนิยายคือเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตคน การเมืองมันก็เกี่ยวกับชีวิตคน ยิ่งในระบบอบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นที่นักเขียนนวนิยายใหญ่ของฝรั่งท่านหนึ่งบอกว่าไม่ควรเขียนเรื่องการเมืองเพราะการเมืองมันเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ดิฉันไม่เชื่อหรอก ดิฉันกลับเห็นว่าการเมืองนี้มันน่าเขียน เพราะการเมืองมันเกี่ยวข้องกัชีวิตเราตลอดเวลา (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2541 : 73)

หากจะพิจารณาความเปลี่ยนแปลงตามยุคทางการเมืองไทยแล้ว ผู้ประพันธ์ก็กล่าวว่า นวนิยายการเมืองของตนแต่งขึ้นตามยุคการเมือง 3 ยุค คือ “การเมืองยุคทหารมีอำนาจ ยุคแตกแยกทางความคิดและยุคการเมืองที่มีธุรกิจเข้ามาแทรก” (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2541 : 74)

นวนิยายของ ม.ล. ศรีฟ้ายุคทหารมีอำนาจ แสดงทัศนะต่อต้านอภิสิทธิ์ในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นยุคที่ทหารกุมอำนาจทางการเมือง กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาได้รับรู้และเอาใจใส่ปัญหาของบ้านเมืองบ้าง แต่ไม่ไกลไปถึงขั้นให้มีบทบาททางการเมือง (ไพลิน รุ่งรัตน์, 2541 : 74) ในขณะที่นักเขียนคนอื่นๆในยุคนี้ก็ได้อ้างอิงถึงด้านความไม่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน เช่น แสดงถึงการใช้อำนาจของข้าราชการในชนบท เป็นต้นว่า สุวรรณี สุคนธา เขียน

เรื่อง เขาชื่อกานต์ (2514) หรือคำหามาน คนโคก เขียนเรื่อง ครูบ้านนอก (2521) ที่แสดงถึงการต่อสู้กับอิทธิพลเถื่อนในระบอบที่คาบเกี่ยว บุญทวี เขียน ลูกอีสาน (2519) แสดงถึงชีวิตแร้นแค้นของชาวลีนอีสานที่ไม่ย่อท้อกับธรรมชาติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อชีวิต (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541 : 224)

นวนิยายยุคแตกแยกทางความคิด แสดงปัญหาในยุคเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2514 -6 ตุลาคม 2519 วรรณกรรมเพื่อชีวิตได้รับความนิยมสูงสุดในหมู่คนที่มุ่งหวังความเปลี่ยนแปลง เป็นขณะที่คนไทยมีความขัดแย้งทางความคิดกันอย่างรุนแรง ภายหลังจากที่ขบวนการนิสิตนักศึกษาขยายตัวและจัดตั้งเป็นศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย มีการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แม้สิ้นสุดรัฐบาลเผด็จการทหาร แต่โครงสร้างอำนาจของระบบเดิมยังคงอยู่ ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นจนเกิดการฆ่าหมู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นักเขียนในช่วงที่เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าช่วงความตื่นตัวทางการเมืองของคนหนุ่มสาว ที่เด่นก็เป็นคนหนุ่มสาวนั่นเอง อาทิ วัฒน์ วรรลยางกูร วิลา คัญทัพ ศรีดาวเรือง สภาพร ศรีลัจจ์ รวี โดมพระจันทร์ (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541 : 225) นักเขียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย งานประพันธ์ส่วนใหญ่มักเน้นแนวต่อสู้ทางการเมืองด้วยความเชื่อมั่นในพลังของประชาชน ในขณะที่นวนิยายของ ม.ล. ศรีฟ้า หรือ "ศรีฟ้า ลดาวัลย์" นั้นไม่ได้แสดงความผูกพันกับความคิดทางการเมืองอย่างเด่นชัด แม้ว่าจะพยายามชี้ว่าระบอบการปกครองทั้งหลายนั้นต่างก็มีข้อดีข้อเสีย แต่ไม่ได้แสดงความเข้าใจความคิดทางการเมืองอย่างลึกซึ้งนัก เช่น เรื่อง ทำไม ม.ล.ศรีฟ้า ดูจะเห็นด้วยกับระบอบประชาธิปไตยที่มีลักษณะสนองประโยชน์ของชนชั้นผู้นำเท่านั้น ส่วน พิภพแค้น แก้ว ก็จบลงด้วยความหวังว่าความคลี่คลายทางการเมืองจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการปกครองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ยุคการเมืองที่มีธุรกิจเข้ามาแทรกหรือการเมืองหลังช่วงความตื่นตัวทางการเมือง (2516-2519) จนถึงปัจจุบัน แตกต่างกับการเมือง 2 ยุคแรกอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ด้วยการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้ว่า การแย่งชิงผลประโยชน์ของสังคมมีความรุนแรงขึ้น นักการเมืองในยุคหลังนี้จึงมักไร้อุดมการณ์ ทำงานการเมืองเพราะต้องการผลประโยชน์มากกว่าทำงานเพื่อประเทศชาติและประชาชน นวนิยายที่อิงการเมืองในยุคนี้จึงมักเปิดโปงความชั่ว เล่ห์เหลี่ยมกลอุบายของเส้นทางสู่อำชีพนักการเมือง รวมทั้งการวิ่งเต้นหาหนทางเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น สะพานข้ามดาว ของกฤษณา อโศกสิน จินตปาลี ของโสภาค สุวรรณ หรือ ดาวคนละดวง ของวิศวานถ เป็นต้น

เนื้อหาทางการเมืองหรืออิงการเมืองของ ม.ล. ศรีฟ้าในยุคนี้มีความเข้มข้นน้อยลง มักเป็นการให้ความหวังและกำลังใจแก่ผู้สู้ชีวิตด้วยวิถีทางที่ถูกต้อง เช่น ใน ตะวันไม่เคยลับ (2526)

หามหรือปฏิหาริย์ตัวเอกของเรื่องประสบความสำเร็จในอาชีพนักการเมือง เขาปรับใช้ประชาชน และประเทศชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แม้ว่าจะถูกหว่านล้อมจากผู้มีอำนาจทางการเงิน เขา ตั้งใจแน่วแน่ไม่ว่าการเมืองจะผันผวนอย่างไร เขาก็จะยึดมั่นในอุดมการณ์เช่นเดียวกับดวงตะวัน ที่ไม่เคยลับฟ้า (รินรัตน์ นฤภัยพิทักษ์, 2534 : 40)

ปัจจุบัน ม.ล. ศรีฟ้า ยังคงสนใจเขียนนวนิยายการเมืองตีพิมพ์ในวารสารรายสัปดาห์ หลังจากเรื่องพิบูลแกมเกดแก้ว ตีพิมพ์ในวารสารสตรีสาร ในช่วงปี พ.ศ.2531 ก็ยังมีเรื่องเที่ยงเต่ง (ตีพิมพ์ในนิตยสารสกุลไทย) และได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2536 และชัยชนะ ซึ่งลงตีพิมพ์เป็นตอนๆในนิตยสารสกุลไทย ในช่วงปี 2541 ทั้ง เที่ยงเต่งและชัยชนะเป็นนวนิยายการเมืองที่ผู้แต่งต้องการให้เห็นผลกระทบของการเมืองที่มีต่อ ประชาชน ในเรื่องเที่ยงเต่งนั้น ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าหากนักการเมืองขาดความจริงใจในการบริหาร บ้านเมืองแล้ว ผู้ตกหนักที่สุดก็จะได้แก่ประชาชนนั่นเอง ส่วนในชัยชนะ ผู้แต่งได้ฉายภาพบุคคล ผู้ต้องการจะเดินเข้าสู่อาชีพนักการเมืองเพื่อเกียรติยศชื่อเสียงและผลประโยชน์

นวนิยายการเมืองหรืออิงการเมืองของ ม.ล. ศรีฟ้า หรือ "ศรีฟ้า ลดาวัลย์" ดังที่ได้ วิเคราะห์มาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านเนื้อหาความคิดของผู้แต่งได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ "ศรีฟ้า ลดาวัลย์" ได้กล่าวถึงนวนิยายการเมืองของตนว่า เขียนขึ้นในสายตาชาวบ้าน รู้จัก นักการเมืองอย่างชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการเมืองและเขียนขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านอ่าน ดังนั้น นวนิยายของตนจึงไม่ใช่นวนิยายที่เต็มไปด้วยข้อมูลหรือปรัชญา (ไพสิน รุ่งรัตน์, 2541 : 74)

นอกจากนวนิยายแนวการเมืองแล้ว ม.ล.ศรีฟ้ายังเขียนนวนิยายเชิงปัญหาและชีวิต ครอบครัวอย่างโดดเด่น ทั้งนี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า นักประพันธ์ผู้นี้มักนำเสนอ ปัญหาความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งต่างๆ จึงจำเป็นต้องสนใจและเอาใจใส่ต่อปัญหาและความเคลื่อนไหวของสังคมอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าเป็นความขัดแย้งในแง่อุดมการณ์ทางการเมืองผ่านคลาสิกตั้งแต่ พ.ศ.2520 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน สังคมไทยเข้าสู่สภาวะการ เปลี่ยนแปลงหลายด้านพร้อมกัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความ ก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนการพัฒนาประเทศที่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทาง เศรษฐกิจและสังคมจากสังคมเกษตรดั้งเดิมเป็นมุ่งเน้นการผลิตอย่างอุตสาหกรรมและบริการ (จิตตินันท์ เตะคุปต์, 2535 : 32) การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงหลายประการต่อสถาบันครอบครัวไทยอันเป็นสถาบันหลักที่เป็นรากฐานของ

วัฒนธรรม ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่และแบบแผนการดำรงชีวิตและครอบครัวไทยดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนไป ลักษณะของครอบครัวแต่เดิมซึ่งเป็นครอบครัวขยายที่มีคนหลายรุ่นอยู่รวมกัน แปรสภาพเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดครอบครัวเล็กลง ผู้ที่ถูกกระทบกระเทือนมักเป็นคนชนบทในระดับล่างที่ต้องดิ้นรนทำมาหากิน อาจต้องทิ้งลูกไว้กับปู่ย่าตายายเมื่อต้องไปทำงานในเมือง (ธรรมรักษ์ การพิศิษฎ์, 2533 ; อคิน รพีพัฒน์, 2534 อ้างถึงในจิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2533 : 33)

ภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ปัญหาการอพยพจากชนบท สภาพความเป็นอยู่ที่ต้องแข่งขันกัน เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของคนทั้งสิ้น นักวิชาการที่ศึกษาสถาบันครอบครัวได้ชี้ว่าความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ ส่งผลเป็นความเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างชนชั้นทางสังคม แต่ละชนชั้นมีปัญหาต่างกันและกระทบต่อเด็กอย่างน่าตกใจ

...คนยากจนต้องตรากตรำทำงานหนักมากขึ้นเพื่อพุงฐานะครอบครัวให้มีความอยู่รอด เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนจะขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนจากความไม่พร้อมหลายประการ คนชั้นกลางมุ่งานะเพื่อจุนเจือครอบครัวพร้อมกับแสวงหาความสุข สะดวกสบายแบบวัตถุนิยมตามความพอใจของตน เด็กในครอบครัวปานกลางมักเครียดกับการถูกเร่งและกระตุ้นให้เรียนรู้อย่างหนักตามความคาดหวังของพ่อแม่ที่อยากเห็นลูกเป็นเด็กฉลาด และเรียนหนังสือเก่ง ส่วนคนร่ำรวยก็มักเป็นพวกนายทุนที่กอบโกยผลประโยชน์และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่หรูหราและฟุ่มเฟือย เด็กในครอบครัวฐานะดีมักถูกปล่อยปละละเลย ขาดความอบอุ่น ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ความแตกต่างระหว่างครอบครัวในแต่ละเศรษฐกิจ ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวติดตามมาได้ หากเด็กไม่ได้รับการอบรมดูแลอย่างเอาใจใส่จากครอบครัวที่มีความเข้าใจ และอบอุ่นให้เกิดการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2535 : 34-35)

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยดังกล่าวจนกลายเป็นความมุ่งเน้นความเจริญด้านวัตถุก็เป็นเหตุให้เกิดการละเลยคุณค่าทางจิตใจ เกิดความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมบุคคลจึงมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ ขาดน้ำใจ ละทิ้งคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม จึงกล่าวได้ว่า เมื่อสถาบันครอบครัวได้รับความกระทบกระเทือนจากเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อแบบแผนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคมให้เลวร้ายลงไปอีก

ไม่จบสิ้น สภาพสังคมดังกล่าวข้างต้น ม.ล. ศรีฟ้าได้นำมากลั่นกรองเขียนเป็นนวนิยายได้อย่าง น่าสนใจและสามารถสะท้อนให้เห็นภาพและปัญหาของคนได้แทบทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นคนยากจน คนชั้นกลางหรือคนร่ำรวยมีหน้ามีตาในสังคม เช่น นวนิยายเรื่อง คนกลางเมือง (2530) ที่สะท้อนภาพสังคมเมืองหลวง กล่าวถึงชีวิตของบุคคลที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน เพื่อแลกกับชื่อเสียงและความร่ำรวยแม้กระทั่งต้องขายศักดิ์ศรีของตนเอง แสดงภาพค่านิยมที่เน้นค่าของวัตถุเหนือสิ่งอื่นใด เช่นเดียวกับในเรื่อง เปลือกและคอนโดมิเนียม ม.ล. ศรีฟ้า "ได้โจมตีความคิดหลงใหลวัตถุจนหลงลืมคุณค่าของจิตใจ สนใจการตกแต่งภาพนอกมากกว่าสนใจจิตใจ" (รินรัตน์ นฤภัยพิทักษ์, 2534 : 12) หรือใน กุหลาบไร้หนาม (2532) ม.ล.ศรีฟ้าแสดงการใช้ชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งต้องการความร่ำรวยหรูหราและมั่งคั่ง เธอจึงแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้นไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม แต่ในที่สุดเธอก็เป็นดังกุหลาบที่ไร้หนาม ไม่มีค่าและศักดิ์ศรีใดเหลืออยู่

นอกจากนั้น ม.ล. ศรีฟ้ายังเขียนนวนิยายแสดงถึงปัญหาของเด็กบ้านแตก เช่นเรื่อง ทางโค้ง เหตุเกิดในครอบครัว และหัวใจดวงน้อย ใน ทางโค้ง (2521) ผู้แต่งได้แสดงปัญหาและชีวิตของเด็กวัยรุ่น ความไม่เข้าใจกันในครอบครัว การคบเพื่อน การเที่ยวเตร่ ชีวิตในวัยรุ่นจึงเปรียบประดุจรถที่กำลังวิ่งเข้าสู่ทางโค้งซึ่งเต็มไปด้วยอันตราย แต่หากได้รับการแนะนำเอาใจใส่ดูแล เด็กวัยรุ่นพวกนี้ก็จะผ่านพ้นปัญหาต่างๆไปได้ประดุจรถที่ผ่านทางโค้งได้อย่างปลอดภัย (รินรัตน์ นฤภัยพิทักษ์, 2534 : 15) ในเรื่อง ตำหนักในดวงจันทร์ (2527) ผู้แต่งได้สร้างตัวละครที่มีฐานะพร้อมแต่ขาดความรักความอบอุ่น แม้ถูกตามใจหากไม่ได้รับการชี้แนะก็เกิดปัญหาได้ (รินรัตน์ นฤภัยพิทักษ์ : 20)

ความเปลี่ยนแปลงของชีวิตคนในแต่ละช่วงวัย เป็นแก่นเรื่องที่นักประพันธ์ไทยยังให้ความสนใจไม่มากนัก ใน สมการวัย (2532) ม.ล. ศรีฟ้าได้แสดงความขัดแย้งภายในและความขัดแย้งระหว่างบุคคลในวัยต่างๆกัน โดยผู้แต่งแฝงทศนะว่าความรักและความเข้าใจเท่านั้นที่จะช่วยให้ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นไปอย่างเหมาะสม

นวนิยายของ ม.ล. ศรีฟ้าที่แสดงภาพชีวิตของคนในระดับชนชั้นกลางพร้อมกับแทรกปัญหาของคนหลายวัยในสังคมวัตถุนิยมที่โดดเด่นและน่าสนใจก็คือนวนิยายเรื่อง ตุ๊กตามนุษย์ ซึ่งได้รับรางวัลดีเด่นประจำปี 2534 จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ผู้วิจัยได้พบในเบื้องต้นว่า นวนิยายเรื่องนี้ แสดงให้เห็นชีวิตของชนชั้นกลางที่มูมานะทำงาน เพื่อสร้างฐานะและความมีหน้ามีตาในสังคมจึงพยายามเร่งและผลักดันบุตรให้ต่อสู้แข่งขันเพื่อความก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิตโดยมิได้คำนึงถึงจิตใจและความต้องการอันแท้จริงของเด็ก ส่วนคนร่ำรวยนั้นก็ใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือย ในขณะที่เดียวกันก็เร่งขยายธุรกิจของตนเพื่อเพิ่มพูนฐานะและ

อำนาจ บุคคลในชั้นนี้จะดูถูกคนที่มิฐานะหรือชั้นที่ "ต่ำ" กว่าตน แต่จะเห็นค่าก็ต่อเมื่อบุคคลนั้น
ทำประโยชน์ให้แก่ตนเท่านั้น ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่า บุคคลเหล่านี้แท้จริงแล้วไม่มีความสุขเลย

จากการศึกษาพัฒนาการทางความคิดของ ม.ล. ศรีฟ้าตั้งแต่นวนิยายพาฝันสู่นวนิยาย
อิงการเมืองและนวนิยายชีวิตและครอบครัวตามที่ได้อภิปรายมาโดยสังเขปนี้ จะเห็นได้ว่า
ม.ล. ศรีฟ้าได้สั่งสมประสบการณ์และการมองชีวิตโดยไม่ละทิ้งการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมจน
สร้างผลงานที่มีความลุ่มลึกขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะในแง่ที่แสดงชีวิตและปัญหาของผู้คนใน
ปัจจุบันได้อย่างโดดเด่นและน่าสนใจ เนื้อหาทางความคิดของนวนิยายที่อาศัยความเข้าใจใน
บริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นวัตถุดิบดังกล่าวนี้ นับว่ามีคุณค่ามาก อย่างน้อยอาจจะช่วย
เตือนสติให้ผู้คนได้จุกคิดถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นและจะรุนแรงขึ้นในอนาคต ดังจะได้
เลือกมาศึกษา 2 เรื่องคือ สมการวัย (2532) และ ตุ๊กตามนุษย์ (2533) ในบทต่อไป